

بیم و امیدهای اصلاح‌طلبان درباره روزنامه‌نگار اقتصاددان

«همت»ی چاره‌ساز است؟

فرهیختگان، هم‌رسانه را خوب می‌شناسد و هم علم اقتصاد را. عبدالناصر همتی، رئیس‌کل بانک مرکزی ایران در هر دو حوزه، در بالاترین سطح سال‌ها مسئولیت داشته است. از سال ۱۳۵۹ که به صداوسیما رفت تا سال ۱۳۷۳ که به کارش در این سازمان پایان داد، ۹سال مدیرکل خبر و ۵سال نایب‌معاون سیاسی‌سازمان صداوسیما بوده است. در سال ۱۷۳ از صداوسیما وارد حوزه اقتصاد شد ریاست بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران را برعهده گرفت. او اکنون یکی از کاندیداهای انتخابات ریاست‌جمهوری سیزدهم است؛ کاندیدایی که می‌خواهدومی‌توانداز هر دو حوزه تخصصش بیشترین بهره‌برداری را علیه‌رقیبانش داشته‌باشد. برخلاف تجربه سال‌ها مدیرکلی‌خبر در صداوسیما که در مناظرات انتخاباتی می‌تواند به مددش بیاید، سوابق اقتصادی‌اش به حرکت در لبه تیز یک شمشیر می‌ماند. همتی در ۲سال گذشته ریاست بانک مرکزی دولت روحانی را برعهده داشته است. در دوره ریاست او بر بانک مرکزی، دلار جهش‌های پرشتابی را تجربه کرد و در همین دوران بود که دولت با وعده‌های دروغین، سرمایه‌مردم را به بورس کشاند و سپس آن را به نابودی برد و از این طریق تنها در سال ۹۹ حدود ۲۳۰هزارمیلیارد تومان سود کسب کرد. مشکل اصلی همتی در انتخابات پیش‌رو، نقشی است که خود او در وضع موجود ایفا کرده است. به‌طور حتم او در قامت رئیس‌کل بانک مرکزی، بیش از آنکه در مناظرات بخواهد دیگران را به چالش بکشد، باید پاسخگوی عملکرد خود باشد. با این حال برای همتی، یافتن آمار و ارقام و این ادعا که اگر کس دیگری جای من بود، دلار به بیش از ۵۰هزار تومان هم می‌رسید، خیلی سخت‌نیست؛ چراکه براساس نقل‌قولی از وینستون چرچیل، نخست‌وزیر بریتانیا «دو جور دروغ داریم: یکی دروغ‌های بی‌شرمانه و یکی هم ارائه آمار و ارقام». در کوله همتی هرچه نباشد، آمار و ارقام به وفور یافت می‌شود. او سال‌ها عضو شورای مرکزی حزب کارگزاران سازندگی بوده و به گفته خودش از سال۸۸، دیگر در جلسات حزب شرکت نکرده ولی با این حال گزینه پیشنهادهی مرحوم هاشمی‌رفسنجانی به حسن روحانی برای ریاست بانک مرکزی دولت یازدهم بوده است. همتی اگرچه پیش از ثبت‌نام در انتخابات به سازوکار انتخاباتی اصلاح‌طلبان نیز تمکین کرد و در جلسات آنها شرکت کرد اما نتوانست یکی از ۱۴گزینه‌نهاد اجماع‌ساز اصلاح‌طلبان شود.

درباره حضور او در انتخابات ریاست‌جمهوری گمانه‌زنی‌هایی در فضای سیاسی می‌شد اما کمتر کسی باور می‌کرد که همتی چنین ریسک بزرگی بکند و در شرایطی که مردم در بالاترین حد از نارضایتی از عملکرد اقتصادی او و دولت قرار دارند، کاندیدای ریاست‌جمهوری شود. او را دکتر ناصر محسن مهرعلیزاده، می‌توان

گفت‌وگو

علی محمدنمازی عضو حزب کارگزاران به «فرهیختگان» خبر داد همتی با جبهه اصلاحات هماهنگ کرده اما اصلاح‌طلبان از او حمایت نمی‌کنند

پس از اعلام قطعی نظر شورای نگهبان درباره لیست نامزدهای سیزدهمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری، اصلاح‌طلبان با دو گزینه در عرصه انتخابات باقی مانده‌اند: محسن مهرعلیزاده و عبدالناصر همتی.

اصلاح‌طلبان که با سازوکار نهاد اجماع‌ساز وارد انتخابات شده بودند، پس از عدم احراز صلاحیت‌ها، اعلام کردند از کاندیدایی حمایت‌نخواهند کرد ولی احتمال می‌رود کارگزاران سازندگی مانند انتخابات مجلس یازدهم راهی جدا از اصلاح‌طلبان برود و کاندیدای نهایی خود را از همین افراد موجود اعلام کند. علی محمدنمازی از اعضای شورای مرکزی کارگزاران اخیرا در گفت‌وگویی از احتمال حمایت حزب کارگزاران از عبدالناصر همتی سخن گفته بود. برای بررسی بیشتر این موضوع و تبارشناسی سیاسی همتی و نظر اصلاح‌طلبان و کارگزاران درباره این نامزد ریاست‌جمهوری، با این عضو حزب کارگزاران گفت‌وگو کرده‌ایم. نمازی می‌گوید همتی برای ثبت‌نام با جبهه اصلاحات هماهنگ کرده اما اصلاح‌طلبان از او حمایت نمی‌کنند. او معتقد است همتی پدیده ۱۴۰۰ نخواهد بود.

۱۱۱

با توجه به حضور همتی در لیست نهایی شورای نگهبان، آیا او می‌تواند به‌عنوان پدیده در این انتخابات حاضر شود؟

بنده به‌عنوان یک فعال سیاسی اصلاح‌طلب نکاتی را بیان می‌کنم، این که انتظار داشته باشیم اتفاقی که برای روحانی در سال ۹۲ رخ داد، برای همتی هم رخ دهد، امکان‌پذیر نیست و فضا متفاوت شده است. در آن زمان آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی حضور داشت و وقتی درصلاحیت شدند جامعه بسیار متاثر شد؛ چرا که کسی انتظار نداشت او درصلاحیت شود، پس از این اتفاق با حمایت هاشمی از روحانی اوضاع تغییر کرد.

تکرار سال ۹۲ امکان‌پذیر نیست

روحانی از مجلس اول کنار هاشمی بود و در امور دفاع مقدس نیز جزء همراهان، مشاوران و دستیاران هاشمی بود و بنابراین با حمایت او، به ریاست‌جمهوری رسید. از سوی دیگر روحانی به‌صورت ماهوی با همتی تفاوت دارد، از این‌رو اتفاق تعجب‌برانگیز و خیره‌کننده مثل اتفاقی که در سال ۹۲ برای روحانی رخ داد، امکان‌پذیر نیست. روحانی سال‌ها با انتصاب شخص مقام رهبری عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام بوده و سال‌ها با تأیید جامعه روحانیت، راست‌های قدیم و اصولگرایان جدید در مجلس خبرگان حضور داشت و همچنین با حکم رهبری، دبیر شورای عالی امنیت ملی بود، لذا کمتر شخصیتی در کنار مقام‌عظم رهبری و آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی با این رزومه وجود داشته است. البته همتی مدتی رئیس بیمه ایران بوده و اخیرا رئیس بانک مرکزی شده اما بیشتر در پست‌های اقتصادی فعال بود و مهم‌ترین بیست همتی تاکنون ریاست بانک مرکزی بوده و این نشان می‌دهد تفاوت زیادی بین رزومه روحانی و همتی وجود دارد.

یعنی منظور شما این است که همتی هیچ‌یک از این ویژگی‌ها را ندارد و از حمایت شخصی هم چون هاشمی هم برخوردار نیست؟

درست است. ویژگی‌ها و رزومه شخصی همتی با روحانی تفاوت زیادی دارد و از

سیاست

کاندیداهای اصلاح‌طلب در نظر گرفت اما مشکل بتوان پیش‌بینی کرد که آیا احزاب اصلاح‌طلب حاضر به حمایت از همتی خواهند شد یا خیر؟ به‌طور حتم او کاندیدای نهایی کارگزاران سازندگی است اما این حزب برای اعلام حمایت‌منظّر تصمیم اصلاح‌طلبان است. آن‌طور که گفته شده، قرار است کارگزاران سازندگی نشستی با همتی و مهرعلیزاده داشته باشند و پس از آن تصمیم‌شان را بگیرند اما این تصمیم تا پیش از جمع‌بندی نهاد اجماع‌ساز صراحتا عنوان نمی‌شود. کارگزارانی‌ها در تلاش و رایزنی هستند تا به‌جای تکروی، اصلاح‌طلبان را برای حمایت از همتی متقاعد کنند. اگرچه اصلاح‌طلبان پس از بررسی‌های شورای نگهبان اعلام کردند کاندیدایی در انتخابات ندارند اما رایزنی کارگزاران برای رصد فضا و بررسی مناظرات و تصمیم‌گیری احزاب اصلاح‌طلب پس از آن همچنان ادامه دارد. آنها امیدوارند نهاد اجماع‌ساز در آستانه انتخابات حمایت از یکی از کاندیداها را رسماً اعلام کند. برای دستیابی به چنین هدفی از هفته گذشته، شبکه رسانه‌ای کارگزاران سازندگی درحال تدوین مطالبی هستند که همتی باید در شبکه‌های مجازی و برنامه‌های تبلیغاتی خود مطرح کند. آنها

می‌خواهند در همین فرصت کم او را آماده تقابل جدی با سایر کاندیداهای ریاست‌جمهوری کنند و برای جنگاوری، قلب یک انسان جنگجو را به او پیوند بزنند. همتی شاید بیش از آنکه بتواند با ایده‌های ایجابی توجه افکارعمومی را به خود جلب کند، تلاش می‌کند دیگران را به اظهارنظر در این باره وادارد و سپس با حمله به برنامه‌های اقتصادی دیگر کاندیداها، برای خودجاهتی کسب کند. به‌عبارت ساده‌تر، او به‌جای اینکه حرکت معناداری داشته باشد، به انتظار می‌نشیند تا از دیگران حرکت اشتباهی سر بزند تا با یک ضربه کار را تمام کند. به چنین روشی در بازی شطرنج «زوگروانگ» یا دشمن خاموش گفته می‌شود. در این حرکت طرف مقابل با توجه به شرایط‌بدی که دارد، تمایلی به انجام حرکت ندارد زیرا می‌داند هر حرکتی که انجام‌دهد، به‌دردرسی افتد و درنهایت حرکت به ضررش تمام خواهد شد. شطرنج‌باز در این حالت، نه کیش است نه مات. او حق حرکت دارد اما حرکات بی‌فایده که منجر به مات شدنش می‌شود. همتی روی چنین سخته‌ای برای کاندیداهای رقیب و به‌ویژه سیدابراهیم رئیسی با توجه به اقبال مردمی‌اش سرمایه‌گذاری کرده است. اگرچه رئیسی در قوه‌قضائیه

توانست با تکیه بر اجرای عدالت، عملکرد مطلوبی از خود بر جای گذارد اما تمرکز بر عدالت در حوزه اجرا، آن هم در برابر کسی که سال‌ها با آمار و ارقام سررؤکار داشته است، کمی دشوار به‌نظر می‌رسد. البته اینکه سایر کاندیداها با توجه به نقش همتی در وضع موجود اجازه چنین جولانی به همتی بدهند نیز کمی دور از ذهن است. اینجاست که شاید تجربه رسانه‌ای بتواند کمی به همتی کمک کند.

ناکام در بانک مرکزی

بره ۹۷وقتی عبدالناصر همتی در تاملطامت بازار ارزی جایگزین ولی‌الله‌سیف در بانک مرکزی شد، با گرفتن اختیارات بی‌سابقه‌ای از سران سه‌قوه وعده داد در آینده افزایش نرخ ارز، حجم نقدینگی و میزان تورم را کنترل کند. اما اکنون که نزدیک به سه‌سال از مدیریت وی در بانک مرکزی گذشته است آمارها نشان می‌دهد همتی نه‌تنهادر کنترل سه‌پارامتر فوق موفق نبوده بلکه شرایط نیز نسبت به دوران ولی‌الله‌سیف بدتر شده است. در این نوشتار سعی داریم نگاهی کوتاه به عملکرد همتی در این سه بخش بپردازیم.

مرتضی غرقعی، خبرنگار با سابقه صداوسیما در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

نگاه‌همت‌ی نزدیک به کارگزاران و هاشمی بود

همت‌ی از خبرنگاری شروع کرد و سپس مدیرکل و معاون سیاسی شد و بعد سلسله‌مراتبی را طی کرده است؛ این نقطه قوت همت‌ی است که هم در دنیای آکادمیک و هم در دنیای تجربه صاحب‌نظر است و همه این موارد را تجربه کرده است. طبق تجربه آن دوره، او شخصیت متکبری نیست، درحالی‌که برخی سیاستمداران ما خود بزرگ‌بینی دارند، ولی همت‌ی چنین نگاهی به اطرافیان خود ندارد.

رویکردهای سیاسی همت‌ی چگونه بوده است؟

همت‌ی به جریانات سیاسی وابستگی کمتری دارد و درست است که با هاشمی کار می‌کرد، ولی عمدتاً جذب جریان سازندگی نبوده است. البته نگاه من اکنون نیز نگاه سازندگی نیست و شاید با آنها یا اصلاح‌طلبان و حتی اصولگرایان ده‌ها مورد اختلاف نظر داشته باشیم؛ اما این صحبت همت‌ی که از یک جریان مستقل آمده‌ام، تا حدودی حرف درستی است. او مدتی که در صداوسیما بود، در مسائل سیاسی، اقتصادی، جناحی و... نگاه مستقلی داشت و دعواهایی را که آن زمان در صداوسیما به‌دلیل رفتارهای جناحی رخ می‌داد، به‌آرامی حل می‌کرد؛ چرا که دنبال حل مشکل بود و ازسوی دیگر نگاه و جریان سیاسی خاصی نداشت و این سبب می‌شد انعطاف‌پذیری وی زیاد باشد. اینها نکاتی است که برداشت شخصی من است و کاری با جریان سیاسی که از وی حمایت یا وی را تکذیب می‌کنند، ندارم.

نزدیکی فکری و دیدگاهی همت‌ی و محمد هاشمی

یعنی او به‌رغم نزدیکی به محمد هاشمی یا کارگزاران در سال‌های ۶۸ تا ۷۳ که معاون سیاسی سیما بود، همین رویکرد مستقل را داشتند؟
بله، طبیعی است وقتی محمد هاشمی وی را به‌عنوان معاون سیاسی قرار داد، باید یک نزدیکی فکری و دیدگاهی بین او و محمد هاشمی وجود می‌داشت. بنده نمی‌خواهم بگویم او عضو جریان سازندگی نیست یا هست، اما قطعاً نگاه همت‌ی به آنها بسیار نزدیک است که مدت طولانی توانسته بود با محمد هاشمی کار کند و به‌توعی با سازندگی همکاری داشته باشد.

این نشان می‌دهد نگاه سازندگی قدری در همت‌ی وجود دارد، اما وقتی می‌گویند یک شخصی اصولگرا یا اصلاح‌طلب است، طیف وسیعی از سفید تا سیاه است و شاید همت‌ی قشر خاکستری این طیف در انتخابات باشد.

در جناح‌های سیاسی افرادی هستند که افراطی عمل می‌کنند و حرف هیچ‌کس جز نگاه حزبی خود را نمی‌پذیرند، اما به اعتقاد من همت‌ی به این صورت عمل نمی‌کند و اگر حرفی به او بیان کنید که او بتواند تطبیق دهد و به نفع کشور باشد، قطعاً آن نگاه را می‌پذیرد.

تضعیف ارزش پول ملی

در چندماه پایانی حضور سیف در بانک مرکزی نرخ دلار از ۳۵۰۰تومان به ۸۱۰۰تومان جهش قیمت داشت. همین بی‌ثباتی در بازار ارز مهم‌ترین عامل برکناری سیف و جایگزینی عبدالناصر همت‌ی شد؛ اما اگر مبنای قیمت ۲۳ هزار و ۴۶۶ تومانی هر دلار آمریکا در روز گذشته بگذاریم، باید گفت در دوران مدیریت همت‌ی بر بانک مرکزی ارزش پول ملی به‌شکل فاجعه‌باری کاهش پیدا کرد. به‌عبارت ساده‌تر، در این سه‌سال نه‌تنها نرخ ارز کاهش پیدا نکرده بلکه شرایط نسبت به قبل یعنی دوران ولی‌الله سیف بدتر هم شده است .

رشد حجم نقدینگی

سیاه‌ترین بخش کارنامه عملکردی همت‌ی در بانک مرکزی مربوط به افزایش افسارگسیخته حجم نقدینگی می‌شود. در سه‌سال گذشته که همت‌ی رئیس‌کل بانک مرکزی بوده، به‌اندازه نصف تاریخ اقتصاد ایران نقدینگی تولید شده است و روزانه حدود هزارمیلیارد تومان نیز بر میزان آن افزوده می‌شود. ریشه این پدیده مخرب اقتصادی به افزایش پایه پولی کشور توسط بانک مرکزی و تسوان بالایی بانک‌ها در خلق پول بازمی‌گردد. در واقع بانک‌ها با سوءاستفاده از سیاست‌های کلی بانک مرکزی و بهره‌مندی از اختیارات موسع‌شان در زمینه خلق پول خود به‌تنهایی عامل حدود ۹۰ درصد از تولید نقدینگی در کشور هستند. همین موضوع باعث شده است در سالیان اخیر به‌جای رونق و جهش تولید در داخل کشور شاهد رونق بازارهای غیرمولد و بعضاً مخرب مانند مسکن، طلا و ارز و در نتیجه افزایش گرانی باشیم.

افزایش نرخ تورم

کنترل نرخ تورم یکی دیگر از وعده‌های همت‌ی در مرداد ۹۷ بود اما آمارهای رسمی در این مورد نیز نشان می‌دهد شرایط بدتر شده است. زمانی که همت‌ی رئیس‌کل بانک مرکزی شد نرخ تورم حدود ۸/۷ درصد بود اما اکنون به‌دلیل سیاست‌های غلط بانک مرکزی مانند افزایش بی‌ضابطه پایه پولی، نرخ تورم بنا بر آخرین اعلام‌نظر رسمی رئیس مرکز آمار به حدود ۲۸/۹ درصد رسیده است . متأسفانه همت‌ی علاوه بر افزایش حجم نقدینگی، رکورددار افزایش حجم پایه پولی در کشور نیز هست به‌نحوی که فقط در سال گذشته حدود ۱۰۰ هزارمیلیارد تومان بر حجم پایه پولی کشور افزوده شده است و این موضوع خود به‌تنهایی می‌تواند عامل خیلی از مشکلات اقتصادی امروز کشور ما مانند نرخ بالای تورم باشد.